IS-SENGħA TAL-KITBA

IL-LSIEN, IL-KELMA U L-KITBA.

Il-bniedem biex ifisser lil għajru dak li hu jaħseb u jħoss, u biex jitlob dak li jeħtieġlu, jinqeda bil-*lsien*.

L-ilsna huma ħafna fid-dinja: ma hawnx ġens li ma għandux il-lsien tiegħu.

Fuq kif tnisslu l-ilsna wieħed minn l-ieħor, u jekk humiex ġejjin kollha kemm huma minn ilsien wieħed ewlieni, bosta nies ħaddmu moħħom u flew bir-reqqa l-kliem u s-sura tal-kliem, biex jaqbdu xi tarf; iżda l-fehmiet inqasmu, u min qal ħaġa, u min qal oħra. Dan ifisser li din hi għadma jiebsa li biż-żmien biss tista' titgerrem. Aħna dan it-twegħir inwarrbuh, għaliex bħal issa ma jgħoddx għalina.

Il-kelma hi tabilħaqq wieħed mill-akbar għeġubijiet illi jagħżlu 'l-bniedem mill-animali l-oħra. Kif il-bniedem bi ftit ilħna, li hu jaf jilwi, jikser, iżewwaq, iqassam, jorbot u jifred, bi lsienu, bis-saqaf ta' ħalqu u bi grieżmu, jista' jfisser kull ma jaħseb u jixtieq, hi ħaġa li tgħaxxqek; iżda aħna ma nistagħġbux biha, għaliex qatt ma noqogħdu nifluha u nifhmuha sewwa.

Ħaġa oħra tal-għaġeb, kif il-bniedem għaraf joħloq il-għelmiet jew ittri, li bihom sata' jfisser l-ilħna kollha u jorbothom flimkien f'suriet bla għadd, sabiex ikun jista' jħożż dak li hu jaħseb u jixtieq.

Mhux dejjem il-bniedem għandu ma' ġenbu lil dawk li jixtieq ifissrilhom il-ħsibijiet tiegħu, u meta hu hekk il-kelma mill-fomm ma tiswa xejn, u jeħtieġlu jinqeda bil-kelma maħżuża jew *miktuba*.

PROŻA U POEZIJA.

Issa min jikteb aktarx ikollu għajnu għal ħaġa minn dawn it-tnejn: jew li jinqeda b'li jikteb biex *ifisser* lil ħadd ieħor dak li għandu f'moħħu; jew biex *ihenni* lil min jaqra b'dak li hu jikteb.

Min jikteb biex *ifisser* lil ħadd ieħor dak li għandu f'moħħu u jfiehmu x'irid, aktarx jikteb ħafif, u jħaddem dak il-kliem, dak il-għidud u dawk ix-xbihiet li huma l-iżjed fil-fomm ta' kullħadd u jinsemgħu fit-taħdit ta' kulljum, biex il-ħsieb tiegħu jidher bħal f'mera: iżda min jikteb biex *ihenni* lil ħadd ieħor b'dak li jikteb, jagħżel dejjem l-isbaħ kliem, joħloq l-isbaħ dehriet, ifantas l-oħla xbihiet u jinseġ kollox flimkien *bis-sengħa*, biex il-kitba tkun iddoqq għall widna, sabiħa għall-moħħ u qawwija fuq il-qalb. L-ewwel sura ta' kitba tissejjaħ *proża*, l-oħra *poeżija*.

Għalhekk min jaqra *proża* isib kollox wati, u nistgħu ngħidu li qalbu ma tieħu ebda sehem fix-xogħol tal-kittieb, u moħħu ma jaħdimx ħlief kemm jeħtieġ biex jiġbor dak li tfisser il-kitba: fi kliem ieħor, min jaqra *proża* qisu qiegħed jisma' lil min jitħaddet; biż-żejjed jisimgħu, biex jifhmu. Iżda min jaqra *poeżija*, jeħtieġlu li jissieħeb ma' min kiteb, u jħaddem rasu miegħu, u jħeġġeġ qalbu bin-nar tal-poeta; inklilê ma jiswielu xejn li jkun jaqra. Jeħtieġlu jidħol bi ħsiebu ġo kull kelma u bejn il-kliem ukoll; jifli l-qagħda, it-taqsim u n-nisġa tal-għidud, igħarrex biex jilmaħ u jaħkem il-ħsieb kollu ta' min kiteb, u hekk jara l-leħħ tad-dawl li kien jixgħel u jżiġġ ġewwa moħħ il-poeta fil-ħin li kien jikteb; jisma' l-ħlewwa tad-daqq li ħareġ minn qalb il-poeta u ntiseġ mal-kliem, u jduq il-hena tal-poeżija—hena li ftit iduquh—li jerfgħu il-fuq, il-fuq, lill-hinn mill-faqar, mid-dwejjak, mit-twegħir ta' din il-ħajja, u jifrixlu quddiem għajnejh ħolqien ieħor, li hu qatt ma kien ra, u qatt ma kien joħlom li jara.

L< wfcħcd jara x'igħaddi bejn .1-waħda u 1-oħra ;

W IŻ-ŻGħURIJA

¦ (PROŻA)

"Iż-żmien taż-ż^ħurija, iż-żmien li fih wieħed ma jaħti, ifjħaddi biex ma jarġa qatt l-ura. lt-tifkira tiegħu fil-milja fcr-rġulija iġġiegħlek tixtieqU u tibkih."

Erba' **kelmiet li** jifhimhom kullħadd, li jħosshom Mlħadd, **u li** jgħidhom kull wieħed lijersaq lejn il-ħamsin sena.

Isimgħu issa kif igħidha 1-poeta :

I IŻ-ŻGħURIJA

(POEŻIJA)

• **0 żmien helu, kif għaddejtli,**
Zmien ta' meta kont bla ħtija >
It-tifkira biss ħallejtli
Biex il-għira nħoss għalik •
nt ma tarġa iżjed għalija,
U saI-mewt indum nibkik

• °Tpt^eaH^ħe,Uı «^hıiX bi«erqa
ˡgnaddi u tmur hla ħ A A

• 'l-ħsieh ma„ħ, <DRı (;ı Aı V»S^CLO)

W "«»**k tmwth*'kl WM. oħra, lor u nlewwa oħra.

Dik il-għajta fil-bidu

"0 **żmien ħelu** kif **għaddejtU^M**
iġġiblek f'daqqa waħda quddiem għajnejk lill-poeta f'siegħata swied-il-qalb, ħosbien, bgħajnejh miksura b'rasu mwieżna fuq qiegħ idu, jiftakar fiż-żmien ta' meta kien tfajjel bla ħtija u bla ħsieb, u, ħl-waqt illi jxebbah dak iż-żmien, hieni bla magħruf, maż-żmien lihu fiħ, jibki, u majistàx isib faraġ ħlief billi jikteb dakli hu jħoss, biex jaqsam ma' ħadd ieħor il-għomma ta' qalbu.

Iżda 1-poeta jafilli ż-żmien ligħadda ma jarġa' qatt 1-ura, u lit-tama ta'minjistennieh hi fiergħa : għal-daqshekk inti tisma' lil dan 1imsejkenjistqarr illi għaraf wisq imwaħħar il-hena taż-żgħurija, u li jdumjibkihsa 1-aħħar siegħa ta' ħajtu:

"It-tifkira biss ħallejtli
Biex il-għira nħoss għalik :
Int ma tarġa' iżjed għalija
U sal-mewt indum nibkik."

U kemm għaddiet tiġri, jaħasra ! għall-Poeta s-siegħa tal-hena ! Kifinħbiet u ntilfet fil-belligħa taż-żmien !

"0 **żmien ħelu, għax bis-serqa**
Tgħaddi **u tmur** bla **ħadd ma jsibek ?**
Bħala leħħa minn ta' berqa,
Għaddejt fuqi u ġejt meħud.

U 1-Poeta ma baqagħlux ħliefxewqa bla temnu -ix-xewqata' minhu blatarf *mnkket^h* nnet mta kien għal tarbija mita kjen għadu - ^ab ^ rwiefen tal-ħajja, kien għadu ma*°™ minn dan hemm

merfugħ għal kull mafiluq uu il-wied tad-dmugħ :

„Li kont nista' narġa ngibek,
Kieku fik irrid immut.

(Jissokta) Oun